

Εισαγωγή στην παρουσίαση του βιβλίου “Φιλόδημος. Περί παρρησίας. Επικούρεια Ψυχοθεραπεία” - εκδόσεις Θύραθεν, στον Ιανό, στις 28 Δεκεμβρίου 2016, Αθήνα.

Χρήστος Γιαπιτζάκης

Επίκουρος Καθηγητής Νευρογενετικής, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

Καλησπέρα φίλες και φίλοι, κυρίες και κύριοι. Ονομάζομαι Χρήστος Γιαπιτζάκης και είμαι ο μεταφραστής και σχολιαστής του βιβλίου “Περί παρρησίας του Φιλόδημου - Επικούρεια ψυχοθεραπεία”. Σας ευχαριστώ για την παρουσία σας εδώ εκ μέρους των εκδόσεων Θύραθεν και του φιλοσόφου Φιλόδημου. Θα ήθελα να ευχαριστήσω ολόψυχα τους εξαιρετικούς ανθρώπους που με τίμησαν αποδεχόμενοι την πρόσκληση να μιλήσουν για το βιβλίο, τους οποίους θα παρουσιάσω σε λίγο.

Ο Φιλόδημος ήταν Έλληνας της Συρίας από τα Γάδαρα της Δεκάπολης (σημερινή Ιορδανία), που σπούδασε στην Αθήνα, στην Επικούρεια Σχολή του Κήπου, και μετά μεταλαμπάδευσε την φιλοσοφία του Επίκουρου στην Ιταλία, στην περιοχή της Νεάπολης. Ως γνωστόν, η Επικούρεια φιλοσοφία εξαπλώθηκε επί επτά αιώνες στην Ελληνιστική και στην Ρωμαϊκή εποχή βοηθώντας πολλές χιλιάδες ανθρώπους να ζήσουν έναν ευδαιμονικό βίο. Υπήρξε η πρώτη διεθνής ανθρωπιστική φιλοσοφία που επηρέασε Έλληνες, Ρωμαίους, Αιγύπτιους, Σύρους, Ιουδαίους, Καρχηδόνιους, Κέλτες και άλλους.

Ο Επίκουρος ο Αθηναίος δίδαξε πως με την παρατήρηση της φύσης και την κριτική σκέψη ο κάθε άνθρωπος μπορεί να ελευθερώσει τον νου του και να ζήσει ευτυχισμένα με τους συνανθρώπους του. Θεωρούσε ως κενό περιεχομένου εκείνο τον φιλοσοφικό λόγο, που δεν θεραπεύει κανένα ανθρώπινο πάθος. Έλεγε ότι “όπως η ιατρική δεν ωφελεί καθόλου εάν δεν θεραπεύει τις αρρώστιες του σώματος, έτσι και η φιλοσοφία δεν ωφελεί αν δεν θεραπεύει τα πάθη της ψυχής” (Επίκουρος, Πορφυρίου Πρὸς Μαρκέλλαν 29.32.21).

Ως φιλαλήθης και ανθρωπιστής φιλόσοφος, ο Επίκουρος δήλωνε: “Θα προτιμούσα μελετώντας την Φύση να ανακοινώσω με παρρησία αυτά που εί-

ναι ωφέλιμα σε όλους τους ανθρώπους, ακόμη και αν δεν συμφωνήσει κανείς μαζί μου, παρά να συμβιβάζομαι με τις κοινότοπες δοξασίες και να καρπώνομαι τον συχνό έπαινο των πολλών (Επικούρου Προσφώνησις 29).

Έχω ασχοληθεί επί πολλά χρόνια με την Επικούρεια Φιλοσοφία και αντιλήφθηκα ότι έχει άμεση σχέση με τα ευρήματα της σύγχρονης επιστήμης σε όλα τα ερευνητικά πεδία, από την Ατομική Φυσική και την Χημεία των μορίων, μέχρι την Εξελικτική Βιολογία και την Νευροβιολογία ως βάση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Επί μια δεκαετία μελετώ τον τρόπο με τον οποίο η φιλοσοφία του Επίκουρου επηρέασε τους ανθρώπους που προχώρησαν σε επιστημονικές ανακαλύψεις, όπως τον Γαλιλαίο στον χώρο της Αστρονομίας, τον Μπούλ στην Χημεία, τον Νεύτωνα στην Φυσική, τον Δαρβίνο στην Εξελικτική Βιολογία, και γράφω σχετικά δοκίμια για την Ιστορία κάθε Επιστήμης.

Σε αυτό το πλαίσιο διερεύνησα την αντιστοιχία μεταξύ της Επικούρειας Φιλοσοφίας και της γνωσιακής και υπαρξιακής ψυχοθεραπείας μέσω της Νευροβιολογίας. Προσπάθησα να διακρίνω αν η συγκεκριμένη φιλοσοφία ταιριάζει στην ανθρώπινη φύση ή αν είναι απλά μια ανυπόστατη θεωρία. Είδα λοιπόν ότι όχι μόνο ταιριάζει, αλλά και αποτελεί την καλύτερη πρόταση για την αξιοποίηση των ανθρώπινων δυνατοτήτων.

Αν, για παράδειγμα, κάποιος επιθυμεί αγαθά χωρίς όριο, ή βιώνει συναισθήματα στην υπερβολή τους, ή έχει ψεύτικες ιδέες (ιδεοληψίες και αυταπάτες) που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα, τότε προκαλεί την δυστυχία του και κατ' επέκταση την δυστυχία των άλλων. Δηλαδή πρώτα αυτοκαταστρέφεται και ύστερα καταστρέφει τους άλλους και τελικά την κοινωνία. Αν μάθει, όμως, κάποιος να χειρίζεται τις νοητικές του ικανότητες με φρόνηση, δηλαδή με πρακτική σοφία και όχι θεωρητική, τότε μπορεί να διορθώσει τα ελαττώματά του, τις λανθασμένες ιδέες που έχει, να βελτιωθεί ως άνθρωπος και να έχει καλύτερη σχέση με τους γύρω του.

Αποφάσισα να μεταφράσω το βιβλίο “*Περί παρρησίας*” του Φιλόδημου, γιατί το θεωρώ πνευματικό αντίδοτο στην Ελλάδα της κρίσης. Ο Φιλόδημος επικεντρώνει την προσοχή του στις κακίες που εμφανώς βλάπτουν τον ίδιο τον άνθρωπο και την κοινότητα στην οποία ζει, καθώς η συνεχής ταραχή προκαλεί ψυχοπαθολογία. Ταυτόχρονα, πλαισίωσα το μεταφρασμένο κείμενο με

εκτενή εισαγωγή που συνδέει την Επικούρεια Φιλοσοφία με την σύγχρονη Νευροβιολογία και την Γνωσιακή Ψυχοθεραπεία. Δούλευα μόνο κατά την περίοδο των καλοκαιρινών μου διακοπών επί τρία καλοκαίρια.

Το έκανα πρώτα για δική μου ευχαρίστηση και μετά ως αντίδραση σε όσα βιώνει η χώρα μας. Από το να γκρινιάζω συνέχεια, να καυγαδίζω με τους άλλους και να βγαίνω στους δρόμους να διαδηλώνω άσκοπα, θεώρησα πως ήταν ο καλύτερος τρόπος να δείξω, σε όσους φυσικά θέλουν να δουν, πως υπάρχει και άλλος δρόμος βελτίωσης της κοινωνίας μέσω της κοινής ωφέλειας. Είναι ο δρόμος της Επικούρειας ψυχοθεραπείας που μας βοηθά μέσω της φρόνησης και της αρετής να γίνουμε όχι μόνο καλύτεροι αλλά και αληθινά ευτυχισμένοι μαζί με τους άλλους. Όχι μόνοι μας. “Δι' αλλήλων σώζεσθαι” δηλαδή “Σωζόμαστε μέσω των άλλων” λέει ο Επίκουρος και δοξάζει την φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Με την φρόνηση και την φιλία ο άνθρωπος οδηγείται στην ευδαιμονία και αποτελεί κομμάτι μιας δυναμικής κοινωνίας που μπορεί να αντεπεξέλθει στα πάντα, ακόμη και σε περιόδους οικονομικής και ηθικής κρίσης.

Μπορούμε να σωθούμε μέσω των άλλων.